

Ярослав Калакура

доктор історичних наук, професор,
професор кафедри архівознавства
та спеціальних галузей історичної науки,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9007-4991>

ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМ НАУКОВОЇ І МЕНЕДЖЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РУСЛАНА ПИРОГА

Руслан Якович Пиріг – добре відома громадськості високоінтелектуальна і яскрава постать в українській історичній науці та архівістиці. Знаю ювіляра понад півстоліття, співпрацюю і дружу з ним. За ці роки довелося бачити його в різних ситуаціях та іпостасях: аспіранта, викладача, доцента, декана по роботі з іноземними студентами Харківського державного університету, відповідального працівника ЦК КП України, заступника директора Інституту політичних досліджень при ЦК КП України – завідувача Архіву ЦК КП України, директора Центрального державного архіву громадських об'єднань України, професора Української академії державного управління при Президентові України, Голови Державного комітету архівів України, головного наукового співробітника Інституту історії України НАН України. Окрім сумлінного, добросовісного і добросовісного ставлення до наукової роботи, творчого, відповідального і компетентного виконання службових обов'язків кидається у вічі, передусім, його поважне, доброзичливе ставлення до людей. Якби мене попросили назвати одним словом найголовнішу рису вченого, я б сказав: людяність. Звичайно, це дуже широке і водночас досить конкретне поняття. Головне в ньому – повага і любов до людей, благородство і доброта. Не сумніваюся, що ці якості прищепила Руслану Яковичу не лише мама, але й школа, перша спеціальна освіта – медична і перша посада сільського фельдшера, завідувача фельдшерсько-акушерського пункту в Новосанжарському районі на Полтавщині, зрештою – і самовиховання. Синонімом людяності Р. Пиріга в його науковій праці слугує *людиноцентризм* як один із дослідницьких принципів, тобто сприйняття людини в історії як найбільшої цінності, якого він послідовно дотримується упродовж творчого життя.

Мені випала честь бути членом колегії Державного комітету архівів України, коли його очолював Руслан Якович. Це був складний і дуже відповідальний період у розвитку архівної справи, її переформатуванні на основі Закону «Про Національний архівний фонд та архівні установи». Ситуація ускладнювалася економічною і фінансовою

кризою, затримкою з виплатою зарплат, труднощами оновлення персоналу. Новому очільнику вдалося швидко вникнути у стан справ, визначити пріоритети галузі, підняти роль колегії, налагодити чітку роботу апарату, забезпечити ділову комунікацію з органами влади в центрі і на місцях, зв'язок із громадськістю. Допомогли знання і досвід, набуті в попередній науково-педагогічній і адміністративній діяльності, на посаді керівника архівної установи загальнодержавного значення, а також природні лідерські якості. Він не нехтував порадами колег, у т. ч. представників старшого покоління архівістів, зокрема колишніх начальників Головархіву О. Мітюкова та Б. Іваненка, виявляв живий інтерес до досвіду зарубіжних архівів. Як керівник галузі, Руслан Якович добре усвідомлював, що поряд із матеріально-технічним і технологічним оновленням архівів, їх комп'ютеризацією пріоритетним резервом поліпшення стану справ галузі залишається людський ресурс, турбота про умови праці, відповідальне і творче ставлення співробітників до виконання посадових обов'язків.

Мав можливість не раз пересвідчитись у тому, що, сповідуючи діловий, по-справжньому демократичний стиль керівництва, демонструючи високу організованість і принциповість у роботі, Руслан Якович завжди чітко формулював завдання, по-діловому проводив засідання, в роботі з підлеглими відзначався людяністю і вмінням знаходити індивідуальний підхід до кожного працівника. Ті, кому довелося працювати у той час, передусім керівники підрозділів, спеціалісти і службовці апарату, директори центральних, галузевих, обласних і міських архівів досі згадують тодішнього Голову ДКА як блискучого менеджера, високоморального і доброзичливого керівника, відзначають його толерантність, інтелігентність, вміння запобігати стресовим ситуаціям, не допускати конфліктів, органічно поєднувати турботу про реформування архівів і піклування про людей.

Особливо уважно ставився Р. Пиріг до молоді, виявляв високий такт і наставництво, переймався підготовкою фахівців. До речі, під його керівництвом за участю Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства, його тодішньої директорки Ірини Матяш, а також архівознавчої кафедри КНУ імені Тараса Шевченка була доопрацьована модель архівіста XXI ст. і розгорнулася підготовка нової генерації фахівців з архівної справи. Не можу оминати увагою нашу спільну роботу щодо створення першого національного підручника з архівознавства. На засіданнях авторського колективу Руслан Якович наголошував, що маємо поіменно назвати усіх, хто був фундатором розвитку архівної справи в Україні, хто приклався до продукування знань з архівної науки і практики. На себе він взяв написання одного із найскладніших розділів, присвяченого організації роботи архівних установ. При ньому було започатковано створення історії

архівної справи, хрестоматії з архівознавства, а відтак і архівної енциклопедії.

Руслан Якович демонстрував високий рівень управлінської культури. Ось чому, створюючи лекційний курс з архівного менеджменту, я не раз звертався до його досвіду і стилю роботи як зразкового керівника архівної галузі, вміння визначати головне в роботі, працювати на перспективу, вміло добирати і раціонально розмішувати працівників, заохочувати їх, своєчасно і оперативно приймати колегіальні та персональні управлінські рішення. Це був той рідкісний випадок, коли керівник галузі виступав і неформальним лідером.

Людиноцентризмом пронизані всі наукові праці вченого як історика-дослідника, його докторська дисертація, численні монографічні дослідження, включаючи монографію «Діяльність урядів гетьманату Павла Скоропадського: персональний вимір» (2016). В епіцентрі персонажів історика стоять такі знакові постаті української історії, як: Михайло Грушевський, Дмитро Дорошенко, Симон Петлюра, Євген Петрушевич, Павло Скоропадський та ін. Зрештою, недавно опубліковані спогади Руслана Яковича «Життя у лоні двох епох» – це книга теж про людей і для людей. Своїми знаннями, інтелектом і досвідом науковець щедро ділиться в роботі з докторантами, аспірантами та студентами.

Похідним від людиноцентризму є людинолюбство. Оскільки ми дружимо сім'ями і відносно часто зустрічаємося, завжди вражає дуже тепле, щире, по-справжньому закохане ставлення Руслана Яковича до дружини Олександри Андріївни, яку він поважає і цінує не тільки як надійного друга, радника, але й вченого-історика і педагога. Пригадую його шанобливе ставлення до своєї матері Марії Павлівни і до матері дружини Марії Михайлівни, синів Якова і Олексія (знаю, як він пережив відхід у вічність останнього), до невісток Вікторії та Наталії, онуки Марії.

Що можна побажати ювіляру – людині, яка живе інтересами держави, українського народу, любить людей і працює для них? Передусім, надійного здоров'я, Божого благословення на творче довголіття, на написання нових праць і добрі справи. З роси і води, дорогий друже!